

βράσω νὰ φάμε τὸ μεσημέρι. Συνών. γυφτολάχανο. 14) Τὸ γνωστὸν παιγνιόχαρτον ἄσσοις μπάστούνι, ὡς ἔχον χρώμα μέλαν Κρήτ. : "Ἄσσοις γύφτος. 15) Περόνη φαγητοῦ, αἰχμηρὰ κατὰ τὸ ὀπίσθιον ἄκρον αὐτῆς Στερελλ. (Ἰτέα): Φέρ' τοῦ γύφτου νὰ βγάλον τοῦ μιδούλ'. 16) Θηλ., ὑδροπέπων ἐπιμήκους σχήματος, ἐκ τοῦ μελανοῦ χρώματος τοῦ φλοιοῦ αὐτοῦ Θεσσ.

Β) Μεταφ. 1) Ὁ μελαψός, ὁ δυσειδής Εὐβ. (Αἰδηψ. Βρύσ. Κουρ. Στρόπον.) Ἡπ. (Ζαγόρ.) Μακεδ. (Βογατσ. Κοζ. Νιγρίτ.) Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Πελοπ. (Τριφυλ.) κ.ά.: Πηγες κ' ἐδάλεξες μιὰ γυναῖκα γύφτισσα Τριφυλ. Μαύρισεσ σὰ γιούφτους Κοζ. "Αἰντε, ρε γύφτο, ποὺ μοῦ κάνεις τὸν ἄμορφο! Τριφυλ. "Όταν σὶ πῆρα, ἦσαν ἄσπρη σὰν τοῦ γάλα κὶ κόκκινη σὰν τοῦ μῆλου· τώρα γίν'κεις μιὰ γιούφτ'σσα καρτσιαβέλου (= κατσιαβέλα, γύφτισσα) Βογατσ.) || Ἄσμ.

Δὲν σὶ πηγαῖνον, νύφη μου, ἀντρέπουμ' ἀπ' τοὺν κόσμον, σὶ πῆρα σὰν τὴν πέρδικα κὶ γίν'κεις σὰν τὴ γιούφτ'σσα Νιγρίτ. Συνών. γυφτοσάκκουλο. 2) Ὁ ρυπαρὸς ὁ ἀκατάστατος πολλαχ. : Εἶναι γύφτοι, ποτέ τους δὲν πλένονται. Ὁ γύφτος ἀπὸ τσιγγουνιὰ δὲν πλένεται καὶ βρωμοκοπάει κοιν. Σπίτι γύφτων ἔχουν, σοῦ λέω, πάνω 'ς στίς καρέκλες βρῖσκεῖς τὰ παπούτσια. Εἶναι γύφτος 'ς τὴ φάτσα, γύφτος καὶ 'ς τὸ σπίτι του κοιν. 3) Ὁ εὐτελής Εὐβ. (Βρύσ.) Μακεδ. (Βλάστ. Βόιον κ.ά.) Παξ. Πελοπ. (Ἀρκαδ. Λακων. Τριφυλ.) Σκιάθ.: Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ ἀπὸ τέτοιους γύφτους Βρύσ. Αὐτὸς, καημέν', εἶναι γύφτος Τριφυλ. Σ'χωρέθηκε ἡ κυρὰ Μαοῦτα· νιτερεσάδα τόσο πολὺ, γύφτισσα, Θεὸς σ'χωρέσ' τηνε (νιτερεσάδα = πολυάσχολος μὲ δοσοληψίας) Σκιάθ. Γύφτισσα, γκερμίσουν ἀπὸ μπροστά μου! Λακων. 4) Ὁ φιλάργυρος, ὁ γλίσχρος πολλαχ. : Ἀπὸ ἓνα γύφτο ἀπάντεχες φ'λιές; (φ'λιές=φιλοδωρήματα) Σκυρ. Τί νὰ βγάλῃς ἀπὸ ἓνα γύφτον ἄνθρωπο, ποὺ δὲν πίνει οὔτε ἓνα καφέ; Νάξ. (Γαλανᾶδ.) Μ' αὐτοὺν τοῦ γύφτου πῆις νὰ κάμ'ς ἀλισ'βιρίσ' (=δοσοληψίας) Εὐβ. (Στρόπον.) || Παροιμ. φρ. "Επλυν' οὐ γύφτους τοῦ βρακί τ' (ἐπὶ ἀσημάντου ποσότητος) Στερελλ. (Παρνασσ.) || Παροιμ. Νὰ κάναν οὐλές οἱ μέλισσες μέλι, θά' τρωγαν κ' οἱ γυφταῖοι μὲ τὸ κοντάλι (διὰ τὴν ἀφθονίαν θά' ἦτο προσιτὸν καὶ εἰς τοὺς φιλαργύρους) Μακεδ. (Θεσσαλον.) 5) Ὁ δειλὸς πολλαχ. : Τρέμει ἀπὸ τὸ φόβο του ὁ γύφτος Εὐβ. (Κουρ.) Εἶναι γιούφτους (= δειλὸς) Μακεδ. (Βέρ.) || Παροιμ. Ὁ γύφτος ταμπούρι δὲ βαστάει Ν. Πολίτ., Παροιμ. 4, 275.

Ἡ λ. ὑπὸ τύπ. Γύφτισσα καὶ ὡς ὄν. κυνὸς ἔχοντος τρίχωμα μελανὸν Πελοπ. (Κλειτορ.)

γυφτοσάγανο τό, ἐνιαχ. γυφτουσάγανου Στερελλ. (Φθιώτ.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ σαγάρι.

Ὁ ἄνθρωπος ὁ ζῶν παρασιτικῶς εἰς βάρος τῶν ἄλλων ἐνθ' ἄν. : 'Σ τοὺν κόρακα νὰ πάῃ τοῦ γυφτουσάγανου σὰ πέρα! Στερελλ. (Φθιώτ.)

γυφτοσάκκουλο τό, Πελοπ. (Παιδεμέν.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ σακκούλι.

Μεταφ., ὁ μελαψός, ὁ δυσειδής : Μᾶς ἦρθε καὶ κεῖνο τὸ γυφτοσάκκουλο ὁ Τσευᾶς τοῦ Καλόερον (Τσευᾶς = Παρρασκευᾶς). Συνών. γύφτος Β1.

γυφτοσειριά ἡ, Πελοπ. (Κορινθ. Τριφυλ.) γυφτουσειριά Εὐβ. (Στρόπον.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ σειριά.

1) Ἡ γενεὰ γύφτων ἐνθ' ἄν. β) Γενεὰ χωρικῶν συμπεριφερομένων ὡς γύφτων Εὐβ. (Στρόπον.) Πελοπ. (Κορινθ.) : Ἀπὸ τέτεια γυφτουσειριά τί περιμέν'ς; Στρόπον. 2) Μεταφ., ὁ ταπεινὸς καταγωγῆς Πελοπ. (Τριφυλ.) : Αὐτὸς δὲν εἶναι ἀπὸ οἰκογένεια, εἶναι γυφτοσειριά.

γυφτοσέλινο τό, ἐνιαχ. γυφτουσέλινο Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ σέλινο.

Τὸ φυτὸν Σμύρνιον τὸ μελανοσέλινο (Smyrnium olustrum) τῆς οἴκας. τῶν Σκιαδοφόρων (Umbelliferae), τὸ ἀρχ. ἱπποσέλινο ἐνθ' ἄν. Συνών. ἀγριοσέλινο 1γ, ἀγριόσφυρνο, καρδόρι, μαυροσέλινο, νεροσέλινο, πικροσταφίδα, σκυλλοσέλινο, σμυρνεά.

γυφτοσέρνω Πελοπ. (Κορινθ.) γυφτουσέρνω Πελοπ. (Γελίν.)

Ἐκ τοῦ οὐς. γύφτος καὶ τοῦ ρ. σέρνω.

Κατάγομαι ἐκ γύφτων ἐνθ' ἄν. β) Ἐλκω εὐτελῇ τὴν καταγωγὴν Κορινθ. : Τί περιμένεις ἀπ' αὐτόν; γυφτοσέρνει.

γυφτοσκέπαρνο τό, ἐνιαχ. γυφτουσκέπαρνον Μακεδ. (Λαγκαδ.) γυφτοσκέπαρνο Σκυρ.

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ σκεπάρι.

Εἰρωνικῶς, ὁ ἐπιδεικτικὸς ἐνθ' ἄν. Πβ. τὴν παροιμ. Καμαρώνει σὰ γύφτικο σκεπάρι. Συνών. πατερίτσα τοῦ δεσπότη, χρυσόψαρο.

γυφτόσκυλλο τό, ἐνιαχ. γυφτόσκυλλου Στερελλ. (Κολάκ. κ.ά.) γυφτόσκυλλο Εὐβ. (Ἄκρ. Στρόπον. κ.ά.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ σκυλλί.

1) Ὁ κύων, ὁ ἀνῆκων εἰς γύφτον, ὁ πειναλέος καὶ καχεκτικὸς κύων ἐνιαχ. : Γιόμισι οὐ τόπους τσαντίρια κὶ δὲ βουδουβουλάμι 'πού τ'ς γύφτ'σις κὶ τὰ γυφτόσ'λλα (βουδουβουλάμι = μένομεν ἥσυχτοι) Εὐβ. (Ἄκρ.) || Ποίημ.

Σὺς ἀκολουθοῦν οὐρλιάζοντας τὰ τετραμάτικά σας γυφτόσκυλλα τῆς Ἀφρικῆς καὶ μερωτὰ θεριά σας Σ. Σκίπ., Τσιγγανόθ., 75. 2) Μεταφ., ὁ ὀκνηρὸς, ὁ ἀτημέλητος καὶ ἀσκόπως περιφερόμενος Εὐβ. (Ἄκρ.) : "Εἴ' καταντήσ' ἓνα γυφτόσ'λλο, ὅπ' θέλ'ς τοὺν βρῖσθ'ς, ἐξὸν 'πού τὴ δ'λεῖα. β) Ὁ ἄπληστος ὡς ὁ κύων καὶ μάλιστα τῶν γύφτων Εὐβ. (Στρόπον.)

γυφτοσόι τό, ἐνιαχ. γυφτουσόι Ἡπ. (Κουκούλ.) κ.ά. γυφτόσογο Πελοπ. (Γαργαλ. Γελίν. Κοπαν. Κορινθ. Τριφυλ.)— Α. Τραυλαντ., Ν. Ἑστ. 20 (1936), 1280 γυφτόσουγου Στερελλ. (Φθιώτ. Φωκ.) κ.ά. γυφτόσουου Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκρηναν. κ.ά.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ σόι.

1) Γένος Ἀθιγγάνων ἐνθ' ἄν. : Δέν' τάχα εἶνι ἀπὸν γυφτουσόι οὐ γαμπρός τ'ς Κατσούραιναις Ἡπ. (Κουκούλ.) Τὸν ἐπῆρε αὐτὸ τὸ γυφτόσογο ποὺ κουβαλήθηκε ἀπὸ χθές τὸ βράδυ Α. Τραυλαντ., ἐνθ' ἄν. 2) Οἰκογένεια σιδηρουργῶν Πελοπ. (Χώρα Τριφυλ.) κ.ά. 3) Μεταφ., γένος ἀνθρώπων μελαψῶν Πελοπ. (Γελίν. Κορινθ.) β) Γένος ἀνθρώπων εὐτελῶν καὶ φαύλων Πελοπ. (Γαργαλ. Κορινθ. Χώρα Τριφυλ.) Στερελλ. : Μωρέ, αὐτὴ ἡ γυναῖκα, ποὺ λές νὰ πάρῃς, εἶναι γυφτόσογο Χώρα Τριφυλ. Φτοῦνο φτοῦ τὸ γυφτόσογο

μοῦ ξελίθισε τὸ σπίτι (ἐπέφερε ἡθικὴν καταστροφὴν τῆς οἰκογενείας μου). Συνών. βρωμόσογο, γυφτοσειρία, παλιοοικογένεια, παλιόσογο, παλιοφάρα, σκυλλόσογο.

γυφτόσπερμα τό, ἐνιαχ. γυφτόσπαρμα πολλαχ.

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ σπέρμα.

Ὁ γόνος, τὸ γέννημα γύφτου, ὁ ὑπὸ μητρὸς Ἑλληνίδος καὶ πατρὸς γύφτου γεννηθεὶς πολλαχ. Συνών. γυφτόπιασμα.

γυφτόσπιτο τό, σύνθηθ. γυφτόσπιτον πολλαχ. βορ. ἰδιωμ.

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ σπῖτι.

1) Οἰκία εὐτελῆς, πτωχικὴ καὶ ἀκάθαρτος σύνθηθ. *Τί εὐχαρίστηση βροῖσαι καὶ κάθεσαι μέσα ᾿ς αὐτὸ τὸ γυφτόσπιτο; σύνθηθ.* || Φρ. *Νὰ σὲ δῶ ᾿ς τὸ γυφτόσπιτο νὰ κάτῃς!* (ἄρ.) Εὐβ. (Αἰδηψ.) Συνών. βρωμόσπιτο 1, γυφτοκόλυβο 2, γυφτοκόνακο 1β. 2) Μεταφ. οἰκογένεια ἀνευ ἡθικῶν ἀρχῶν Πελοπ. (Βάλτ. Γαργαλ. Χώρα Τριφυλ.) *Ἄλλοτε νὰ μὴν ἔχῃς σκέψη μὲν αὐτὸ τὸ γυφτόσπιτο Χώρα Τριφυλ. Συνών. βρωμόσπιτο 2, παλιόσπιτο.*

γυφτοσπορά ἡ, Πελοπ. (Γαργαλ. Μαργελ. Παιδεμέν.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ σπορά.

Γυφτόσπερμα, τὸ ὅπ. βλ., ἐνθ' ἄν.

γυφτοστάφυλλο τό, Πελοπ. (Ἀχαῖα Καλάβρυτ.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ σταφύλι.

Εἶδος εὐγεύστου σταφυλῆς, ἐχούσης χρῶμα κήρινον καὶ ὀριζοῦσας πρωτῆρας ἐνθ' ἄν. *Ἦν τ' ἀμπέλι ἔχεις κατὰ γυφτοστάφυλα, φέρε κανένα νὰ φάμε Ἀχαῖα.* Πβ. γυφτοκόριθο.

γυφτοστούρναρο τό, ἐνιαχ. γυφτοστούρναρον Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρναν. κ.ά.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ στουρνάρι.

Στουρνάρι, πυρίτης λίθος οὐχὶ καλῆς ποιότητος.

γυφτοσύνη ἡ, Ρόδ. κ.ά. — Χ. Χρηστοβασ., Ν. Ἑστ. 18 (1935), 849 γυφτοσύνη Α. Ρουμελ. (Φιλιππούπ.)

Ἐκ τοῦ οὐς. γύφτος.

1) Ἡ ιδιότης τοῦ γύφτου, ἡ ἀπρεπὴς συμπεριφορὰ ἐνθ' ἄν. *Μόνο μὲν Ρωμῆα γυναῖκα θὰ μπορούσε νὰ τὸν βαπτίσῃ ᾿ς τὴν ἀγάπῃ της, νὰ τοῦ βγάλῃ τὴ γυφτοσύνη ἀπὸ πάνω του, νὰ τὸν ξεγυφτίσῃ Χ. Χρηστοβασ., ἐνθ' ἄν.* 2) Ἡ φιλαργυρία Α. Ρουμελ. (Φιλιππούπ.) Ρόδ. κ.ά. Συνών. γυφτιά 4γ, τσιγκουνιά.

γυφτοτσάκμακο τό, ἐνιαχ. γυφτοτσάκμακον Μακεδ. (Στεφανιν.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ τσακμάκι.

Πρόχειρος καὶ αὐτοσχέδιος ἀναπτῆρ ἀποτελούμενος ἐκ τεμαχίου κατεργασμένης ἱσκας, σιδήρου καὶ πυρολίθου ἐνθ' ἄν. *Κάναμι γυφτοτσάκμακον μὲ προκάτ', ἀτσάλ' καὶ ἱσκα Μακεδ. (Στεφανιν.)*

γυφτοτσάντιρο τό, Πελοπ. (Γαργαλ.) κ.ά.

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ τσαντίρι.

Σκηνὴ Ἀθιγγάνων ἐνθ' ἄν. Ἀπάνον ἀπ' τὸν Ἀι-Σπυ-

ρίδωνα εἶναι οὕλα τὰ γυφτοτσάντιρα (Ἀι-Σπυρίδωνας = ὄν. συνοικίας). Πβ. γυφτοκόνακο. β) Μεταφ., μικρὰ ξυλίνη οἰκία, προχείρως καὶ ἀτέχνως κατασκευασθεῖσα: *Σπίτι εἶναι φτοῦνο φτοῦ ἡ γυφτοτσάντιρο;*

γυφτοτσεκουριά ἡ, ἐνιαχ. γυφτοτσεκουριά Στερελλ. (Παρνασσ.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ τσεκουριά.

1) Κτύπημα πελέκως, ἐγκοπὴ προελθοῦσα ἐκ κτυπήματος πελέκως ἐνθ' ἄν. 2) Μεταφ., τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, ἐκ τοῦ σχήματος Στερελλ. (Παρνασσ.): Ἄσμ.

Κι ἀπ' τὸ πολὺ τὸ σείσιμο κι ἀπ' τὸ πολὺ καμάρι

κόπηκε ἡ βρακοζώνη της καὶ τ' ἀχαμνὸ της φάνη.

Κι ἄλλος τὸ λέει «λάμο ἀρνὶ» κι ἄλλος «λαγὸς κοιμᾶται»,

μὲ αὐτὸ δὲν εἶναι λάμο ἀρνὶ μονὶδὲ λαγὸς κοιμᾶται,

παρ' εἶναι γυφτοτσεκουριά, ποὺ σιάζει τὰ στελιάρια.

γυφτοτσιμπίδο τό, ἐνιαχ. γυφτοτσιμπίδον Ἡπ. γυφτοτσιμπίδον Ἡπ. (Ἰωάνν.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ τσιμπίδι.

Εἰδικὴ λαβὴ τῶν χρυσοχόων.

γυφτοτσινί τό, ἐνιαχ. γυφτοτσινί Στερελλ. (Αἰτωλ.)

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ τσινί, τὸ ὅποιον ἐκ τοῦ Τουρκ. *çini* = πορσελάνη.

Εἶδος ἐρυθροῦ, εὐθρύπτου καὶ εὐτελοῦς ποιότητος τιτανολίθου ἐνθ' ἄν.

γυφτοτσούκαλο τό, πολλαχ. γυφτοτσούκαλον Εὐβ. (Ἀκρ.) Ἡπ. (Κουκούλ.) Στερελλ. Αἰτωλ.

Ἐκ τῶν οὐς. γύφτος καὶ τσουκάλι.

1) Πηλίνη χύτρα χρησιμοποιοῦμένη ὑπὸ γύφτων πολλαχ. 2) Μεταφ. ἐπὶ παίδων ἰδιαιτέρως καὶ γυναικῶν, ὁ ἐκ φύσεως ἢ ἐξ ἀκαθαρσίας μελανωπὸς πολλαχ. *Φτοῦν' ἡ δυχατέρα σου τίνους ἐμνεύασε; Ἐναι ἕνα γυφτοτσούκαλο Πελοπ. (Γαργαλ.) Βρέ, τοῦ γυφτοτσούκαλου! Πῶς ἐγίνις ἔτσ', κακόμοιρον; Εὐβ. (Ἀκρ.) Ἀσι μι ἡσυχον, χριστιανέ μ', αὐτὴν εἰν' σουστὸ γυφτοτσούκαλον Στερελλ. (Αἰτωλ.) Τί γυφτοτσούκαλο εἶν' αὐτὸ τὸ παιδί! Πελοπ. (Καλάβρυτ.) Τί θέλ'ς, μουρὲ γυφτοτσούκαλον, κι φουνάεις ἔτσ'; Ἡπ. (Κουκούλ.) Συνών. ἀραποτσούκαλο, μαυροτσούκαλο, σκαρλῆς.*

γυφτούλι τό, Ἡπ. (Κόνιτς. κ.ά.) κ.ά. γυφτούλ' Ἡπ. (Δωδών.) Θεσσ. (Γερακάρ. Μαυρέλ. Νερόμυλ. Φωτειν. κ.ά.)

Μακεδ. (Γήλοφ. Δασοχώρ. Δεσκάτ. κ.ά.) γιουφτούλ' Μακεδ. (Κοζ.)

Ἰποκορ. τοῦ οὐς. γύφτος.

Α) Κυριολ., ὁ μικρὸς γύφτος ἐνθ' ἄν. *Οἱ γύφτοι μὲ τὰ γυφτούλια τ'ς Ἡπ. || Παιδικ. ἄσμ.*

Ἐντικα, ἰντικούλια, | χύθ'καν τὰ φασούλια,

θὰ τὰ μάσουν τὰ γυφτούλια

Ἡπ. (Δωδών.) Συνών. ἀρκοδογυφτόπουλο, γυφτάκι, γυφτόπουλο 1.

Β) Μεταφ. 1) Παῖς πολυμελοῦς πτωχῆς οἰκογενείας ἀνυπόδητος καὶ κακοενδεδυμένος Θεσσ. (Γερακάρ. Μαυρέλ. Νερόμυλ. Φωτειν. κ.ά.) Μακεδ. (Γήλοφ. Δασοχώρ. Δεσκάτ. κ.ά.): *Ἐφ'να σταχτόκ'λουρα ᾿ς τὴ στάχτ' μέχρ' νὰ γέν' τοῦ φονμί, νὰ φᾶν, τὰ γυφτούλια Γερακάρ. Θὰ πᾶν νὰ μάσ'ν παρᾶδιν νὰ ζήσ'ν κι νὰ τρανέψ'ν τὰ γυφτούλια τ'ς Γήλοφ.* 2) Ὑπὸ τὸν τύπον γυφτούλι καὶ γυφτούλι φα-

